ÇÖZÜM VİDEO

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI | ORTAÖĞRETİM | ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTABI

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

FELSEFE

10. SINIF

I. DÖNEM ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

FELSEFE

10. SINIF

I. DÖNEM ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

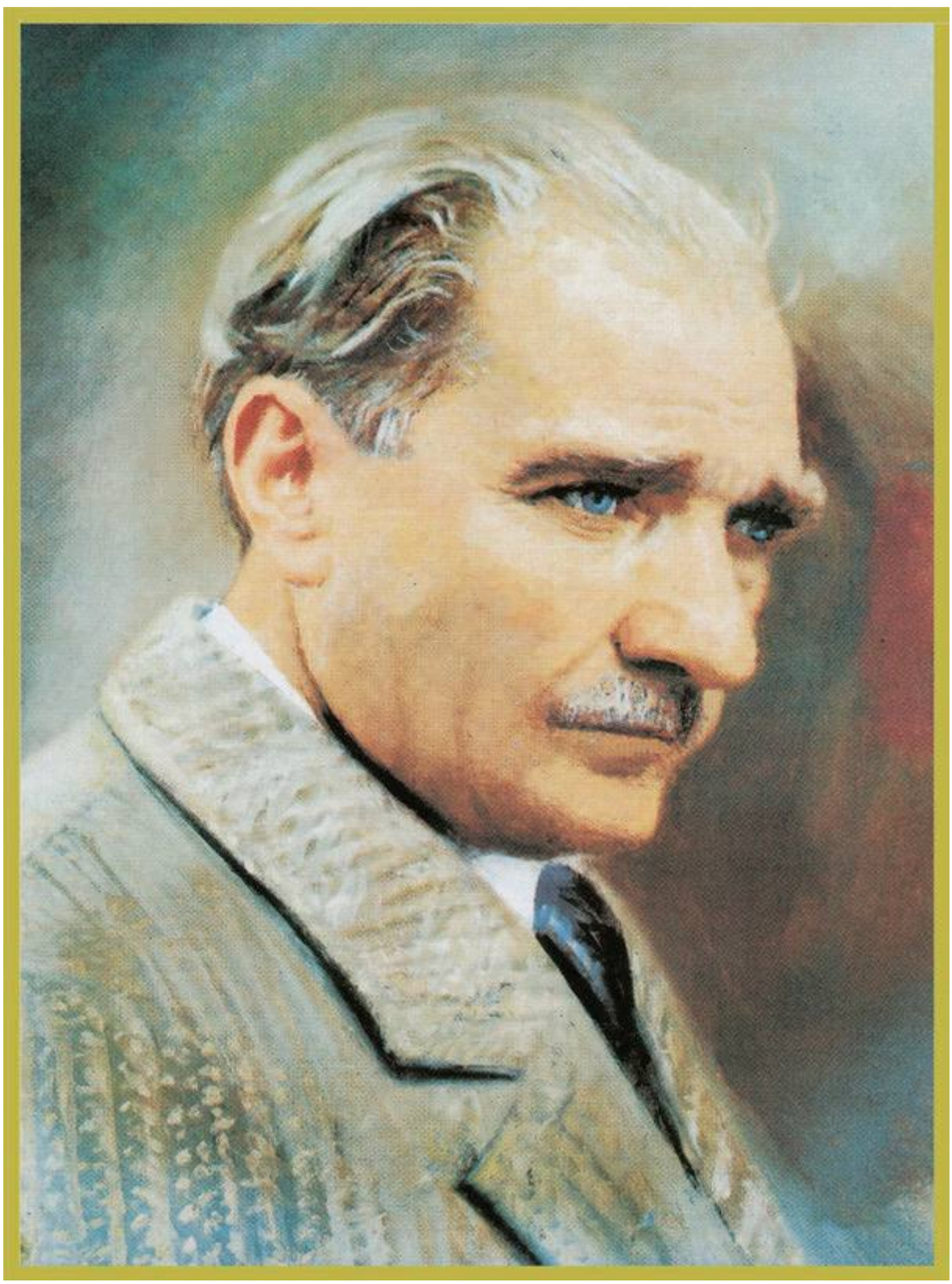

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

FEL.10.1.1. Felsefenin anlamını, gelişim sürecini ve işlevini sorgulayabilme 9
FEL.10.2.1. Düşünme ve dil ilişkisini yapılandırabilme.....20
FEL.10.2.2. Mantığın temel kavramlarını ve argümantasyon sürecini yorumlayabilme 25
FEL.10.3.1. Varlık felsefesinin konusunu, kavramlarını ve problemlerini muhakeme edebilme.....33
FEL.10.4.1. Bilgi felsefesinin konusunu, kavramlarını ve problemlerini muhakeme edebilme 39

FEL.10.1.1. Felsefenin anlamını, gelişim sürecini ve işlevini sorgulayabilme

a) Felsefenin anlamını merak eder ve felsefenin ortak tanımının imkânına yönelik şüphe duyar.
b) Felsefi düşüncenin genel özellikleri, ortaya çıkışı ve tarihsel gelişimi üzerine derinlemesine düşünür.
c) Felsefi soruların temel özelliklerini ifade ederek felsefi soru sorar.
ç) Felsefenin bilim, din ve sanat alanlarıyla ilişkisine eleştirel yaklaşır.
d) Felsefenin bireysel ve toplumsal işlevlerini tartışır.

FEL.10.1.1

MERAKTIR FİLOZOFU YOLA KOYAN

İnsan bilmek ister. Bu istek onu merak etmeye, sorgulamaya, eleştirmeye ve şüphe duymaya yönlendirir. İnsanın bu çabası hakikate ulaşma arzusundan kaynaklanır. Felsefe de hakikati anlama ve sorgulama yollarından biridir. Nitekim felsefe; merakla başlar, sorgulamaya dayanır, eleştirel bir tutum benimser ve şüpheyi yöntem olarak kullanır. Sokrates, hayatı anlamlandırmanın ancak onu sorgulamakla mümkün olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle ilk filozofların yöneldiği sorular, onların meraklarının bir yansımasıdır. Antik Yunan felsefesinin erken dönem düşünürlerinden Thales ve Anaksimandros gibi filozoflar, evrenin ve varlığın temelini araştırmış ve "arkhe" kavramı üzerinde durmuşlardır. Thales arkheyi su olarak belirlerken Anaksimandros apeiron kavramını, daha sonraki filozoflar ise farklı ilkeleri ileri sürmüşlerdir.

Felsefe kelimesi Yunanca philosophia sözcüğünden gelir ve "bilgelik sevgisi" anlamını taşır. Felsefe; varlık, bilgi, değer ve insan yaşamı üzerine akla dayalı, sistemli ve eleştirel düşünme etkinliğidir. Felsefi düşüncenin kökenleri farklı kültürlerde görülmekle birlikte Antik Yunan'da, özellikle İyonya'da, mitolojik açıklamalardan farklı olarak akla dayalı ve sorgulayıcı düşünce biçimleri belirginleşmiştir. Bununla birlikte felsefi düşünce yalnızca Antik Yunan'a özgü değildir. Farklı kültürlerde de insan, evren, ahlak ve bilgi üzerine düşünceler geliştirilmiştir. Hint, Çin, Mısır, Türk-İslam, Fransız, Alman, Anglosakson, Amerikan gibi felsefe gelenekleri farklı sorular ve kavramlar üzerinden felsefi düşüncenin gelişimine katkı sağlamıştır.

Filozoflar, felsefenin farklı yönlerini öne çıkararak onu çeşitli biçimlerde tanımlamışlardır. Bu durum, felsefenin tek ve bütün yönlerini kapsayan ortak bir tanımının mümkün olup olmadığını sorgulamayı gerektirir. Ancak felsefeyi tek bir tanımla sınırlandırmak, onun farklı yönlerini göz ardı edebilir. Bu nedenle filozoflar, felsefeyi farklı biçimlerde tanımlamışlardır. Sokrates'e göre felsefe, kişinin bilmediğini bilmesidir. Platon, felsefeyi gerçekliğin hakiki doğasını kavrama çabası olarak görür. Aristoteles, onu varlığın ilkeleri ve nedenleri üzerine sistematik bir araştırma olarak tanımlar. El Kindi'ye göre felsefe, insanın gücü ölçüsünde varlığın hakikatini bilmesidir. Farabi, felsefeyi var olmaları bakımından varlıkların bilgisi olarak açıklar. İbni Sina ise onu insanın bilme gücü ölçüsünde var olanların hakikatlerini kavramayı amaçlayan bir disiplin olarak değerlendirir. Immanuel Kant'a göre felsefe, akla dayanan gerekçelerle kendini temellendirme çabasıdır. Hilmi Ziya Ülken felsefeyi varlık hakkındaki düşünce ve bu düşünce üzerine düşünme olarak ifade eder. Nurettin Topçu'ya göre felsefe, insanın ve toplumun kâinat görüşüdür. Takiyettin Mengüşoğlu felsefeyi çok yönlü, kuşkulu ve derinlemesine bir düşünme biçimi olarak değerlendirir. Karl Jaspers ise "Felsefe yolda olmaktır." şeklinde ifade etmiştir.

(Derlenmiştir.)

1. Aşağıdaki kavramların sizde çağrıştırdığı ifadeleri ilgili bölüme yazınız.

Kavram	Çağrıştırdığı Kelimeler
Felsefe	
Filozof	
Hakikat	
Bilgelik	

2. Aşağıdaki filozofların felsefe tanımlarını ilgili kutucuğa yazarak tanımlardaki ortak noktayı açıklayınız.

Filozof	Felsefe Anlayışı
Sokrates	
Aristoteles	
Farabi	
Immanuel Kant	
Karl Jaspers	

Ortak Nokta:

.....
.....

3. Filozofların felsefe tanımlarının birbirinden farklı olmasının nedenini açıklayınız.

.....
.....
.....

4. **Karl Jaspers'ın** "Felsefe yolda olmaktır." **tanımı ile vurgulanmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Kesin ve değişmez sonuçlara ulaşan bir bilgi alanı olduğunu
B) Varılacak bir hedef değil sürekli arayış hâli olduğunu
C) Daha önceki dönemlerde yaşamış filozofların görüşlerini değerlendirmek olduğunu
D) Evren ve doğa hakkında kesin yasalar ortaya koyduğunu
E) Pratik hayattan kopuk bir uğraş alanı olduğunu

5. "Felsefe tek bir kültürün veya coğrafyanın ürünü değildir." **yargısını metindeki bilgilerden hareketle açıklayınız.**

.....
.....
.....
.....

6. **Metne göre merak, hayret etme ve sorgulama felsefi düşüncenin ortaya çıkışıyla nasıl ilişkilidir? Açıklayınız.**

.....
.....
.....

7. Bir sınıfta üç öğrenci arasında şöyle bir diyalog geçer:

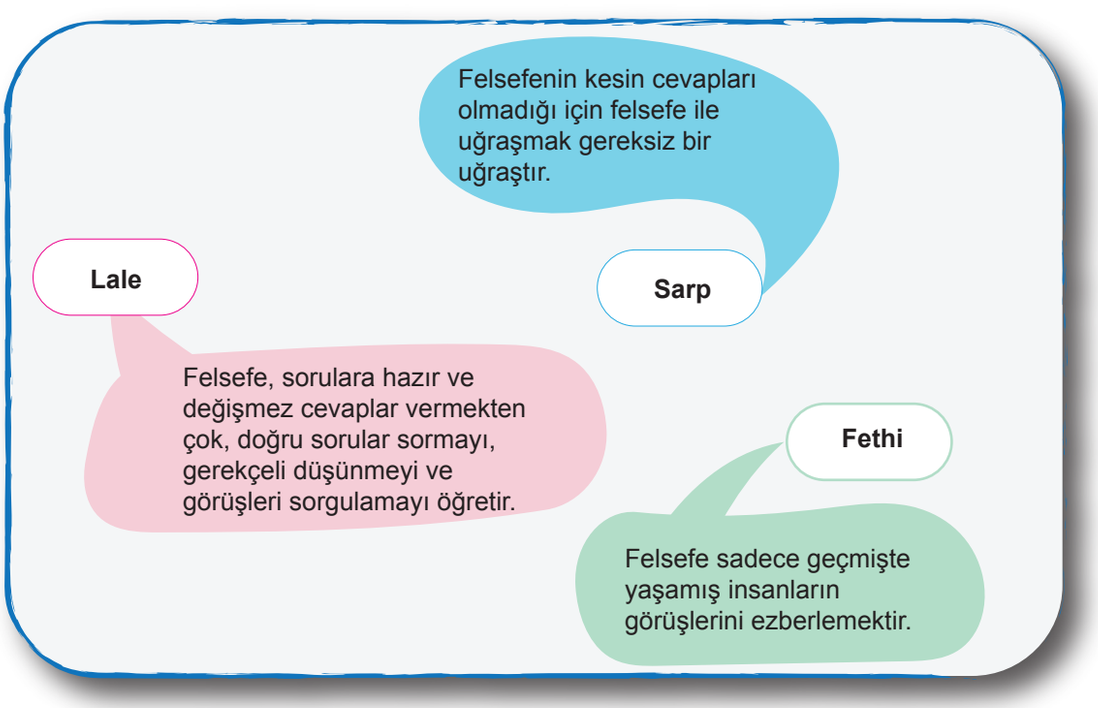

Buna göre hangi öğrencinin görüşü felsefi düşüncenin özellikleriyle uyumludur? Açıklayınız.

.....
.....
.....

8.

a. Aşağıda verilen kavramları açıklamaları ile eşleştiriniz.

Kavram	Açıklama
a. Sorgulama	Evrenin temel ilkesi
b. Logos	Düşüncenin kendi üzerine yönelmesi
c. Philosophia	Akla dayalı açıklama
ç. Refleksiyon	Felsefi düşünmenin temel yöntemi
d. Kümülatif olma	Bilgelik sevgisi
e. Arkhe	

b. Metindeki örneklerden hareketle felsefi düşüncenin <u>en az</u> üç özelliğini belirleyip her birini açıklayınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

9. Felsefi düşüncenin özelliklerinden hangisinin günlük yaşamınızda daha önemli olduğunu düşünüyorsunuz? Gerekçelendirerek açıklayınız.

.....
.....
.....
.....

10. Tarih boyunca filozofların, içinde yaşadıkları dönemin sorunları üzerine düşündükleri görülmektedir.

MÖ 6. yüzyıl-MS 2. yüzyıl: Bu dönemde farklı kültürlerde insan, evren, ahlak ve varlık üzerine çeşitli felsefi sorgulamalar ortaya çıkmıştır. Felsefi düşünce farklı coğrafyalarda farklı problemler üzerinden gelişmiştir.

MS 2. yüzyıl-15. yüzyıl: Felsefe, dinlerle etkileşime girmiş; Tanrı ve inanç konuları merkeze alınmıştır.

15. yüzyıl-17. yüzyıl: Kilisenin otoritesi sarsılmış, akla güven artmış, hümanizm ve modern bilim doğmuştur.

18. yüzyıl-19. yüzyıl: Gelenek ve siyasi otoriteler eleştirilmiştir; özgürlük, toplum ve siyaset ön plana çıkmıştır.

20. yüzyıl: Disiplinler arası sınırlar belirginleşmiş; toplumsal, siyasal ve ekonomik gelişmelerle birçok felsefi ekol ortaya çıkmıştır.

(Kısaltılmıştır.)

Buna göre 21. yüzyıl felsefesinin ele alması gerektiğini düşündüğünüz üç temel problemi yazınız ve bunlardan birinin neden felsefi bir problem olduğunu açıklayınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

11. Aşağıdaki özellikleri dikkate alarak, verilen veya kendi ürettiğiniz konulara yönelik felsefi soru oluşturunuz.

- Kavramsal bir problem içermeli
- Düşünmeye ve tartışmaya açık olmalı
- Gerekçeli farklı görüşler geliştirmeye imkân vermeli

Konu: Özgürlük

Soru:.....

Konu: Bilgi

Soru:.....

Konu: Mutluluk

Soru:.....

Konu:.....

Soru:.....

Konu:.....

Soru:.....

Konu:.....

Soru:.....

12. Aşağıdaki sorulardan hangisinin felsefi soru olup olmadığını işaretleyip gerekçesini ilgili kutucuğa yazınız.

Soru	Felsefi olan	Felsefi olmayan	Gerekçe
Ankara'nın yüz ölçümü ne kadardır?			
Evrensel ahlak yasasına ulaşmak mümkün müdür?			
İnsan özgür müdür?			
Su, deniz seviyesinde kaç derecede kaynar?			
Türkiye'nin başkenti neresidir?			
Bilgiye ulaşmada duyularımıza ne ölçüde güvenebiliriz?			
Güzel olanı belirleyen ölçütler nelerdir?			

13. "İnsan özgür müdür?" **sorusunu daha farklı bir felsefi soruya dönüştürünüz.**

.....

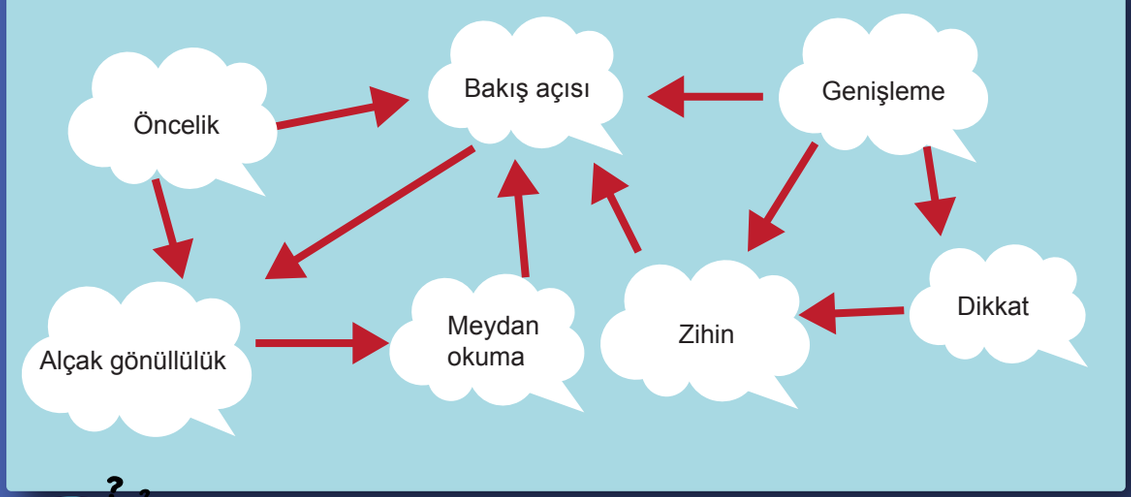

FELSEFE İLE UĞRAŞMANIN HAYATIMI DEĞİŞTİRMESİNİN YEDİ NEDENİ

1. **Dünyamı Genişletiyor:** Felsefe eğitimi, çevremdeki dünyaya farklı açılardan bakmamı sağladı. Felsefeyi incelemeden önce dünya daha basit ve sınırlı görünüyordu ancak felsefe, yeni düşünceler ve olasılıklarla dünyamı genişletti.
2. **Zihnimi Eğitiyor:** Felsefe; beni daha kesin, dikkatli ve derin düşünmeye zorladı. Bana sorunları anlamayı, çözüm yolları geliştirmeyi ve daha iyi bir düşünür olmayı öğretti. Zihin, birçok yönden bir kas gibidir. Onun kullanılması, gerilmesi ve en iyi şekilde olması için limitlerinin zorlanması gerekir. Felsefe çok zor olabilir. Alvin Platinga'nın, "Felsefe sadece düşünmeyi zorlamadır." dediği gibi bir disiplin olarak felsefe, beni daha kesin ve dikkatli düşünmeye zorladı.
3. **Sürekli Bana Meydan Okuyor:** Felsefe, zor problemlerle uğraşması ve sürekli sorgulamaya açık olması nedeniyle düşüncelerimi yeniden değerlendirmemi sağladı. Bu süreç, olayları daha iyi analiz etmeyi ve farklı görüşleri karşılaştırmayı öğretti.
4. **Beni Dikkatli Yapıyor:** Felsefe, hayatın karmaşık sorunlarının kolay cevapları olmadığını anlamamı sağladı. Varsayımlarımı sorgulamayı, kavramların anlamları üzerinde dikkatle düşünmeyi ve sabırlı olmayı öğretti.
5. **Bakış Açımı Değiştiriyor:** Felsefe, daha önce fark edemediğim bakış açılarını görmemi ve çözülmüş olduğunu düşündüğüm sorunlara farklı şekillerde yaklaşabilmemi sağladı. Bu değişim, düşünsel gelişimin önemli bir parçasıdır.
6. **Dogmatizmi Zayıflatıyor:** Felsefe, kesin yargılardan uzaklaşarak düşüncelerimi sorgulamama ve akıl yoluyla değerlendirmeme yardımcı oldu. Böylece düşüncelerimde daha fazla esneklik ve entelektüel alçak gönüllülük kazandım.
7. **Bir Duruma Farklı Açılardan Bakmamı Sağlıyor:** Felsefe, düşüncelerin önemini ve değerini anlamamı sağladı. Her fikrin aynı ölçüde önemli olmadığını, bazı düşüncelerin üzerinde daha fazla durmaya değer olduğunu öğretti.

(Kısaltılmıştır.)

14. Metne göre felsefenin birey üzerindeki etkilerinden hangisi doğrudan vurgulanmamıştır?

A) Farklı bakış açıları geliştirme
B) Varsayımları sorgulama
C) Düşünceleri yeniden değerlendirme
D) Bilimsel bilgileri deney yoluyla doğrulama
E) Entelektüel alçak gönüllülük kazanma

15. Metinden hareketle toplumsal işlevlerinin neler olduğunu bireysel işlevleriyle ilişkilendirerek açıklayınız.

.....
.....
.....
.....
.....

16. Metindeki altı çizili ifade ile anlatılmak isteneni açıklayınız.

.....
.....
.....

17. "Meraktır Filozofu Yola Koyan" **ve** "Felsefe ile Uğraşmanın Hayatınımı Değiştirmesinin Yedi Nedeni" **adlı metinlerdeki düşüncelerden hareketle felsefenin aşağıdaki alanlarla ilişkisini konu, amaç ve yöntem bakımından karşılaştırarak açıklayınız.**

Alan	Felsefe ile İlişkisi
Bilim	
Din	
Sanat	

18. Aşağıdakilerden hangisi felsefe ile sanat ilişkisini doğru biçimde açıklayan bir ifadedir?

A) Sanat eserlerinin bilimsel doğruluğunu belirler.
B) Sanatın güzellik, değer ve anlam boyutlarını sorgular.
C) Sanatsal ürünlerin nasıl üretileceğini belirler.
D) Sanatı yalnızca tarihsel gelişimi açısından inceler.
E) Sanat eserlerinin herkes için aynı anlamı taşıdığını kabul eder.

19. Aşağıda Doğru (D) **/ Yanlış** (Y) **önermelerini içeren tanılayıcı dallanmış ağaç verilmiştir. Metinle ilgili önermenin doğru olduğunu düşünüyorsanız** (D) **çıkışını, yanlış olduğunu düşünüyorsanız** (Y) **çıkışını seçmeniz gerekmektedir. İlk önermeden başlayarak yapacağınız Doğru** (D) **/ Yanlış** (Y) **seçimleriyle ilerleyerek sekiz farklı çıkış noktasından birine ulaşabileceksiniz.**

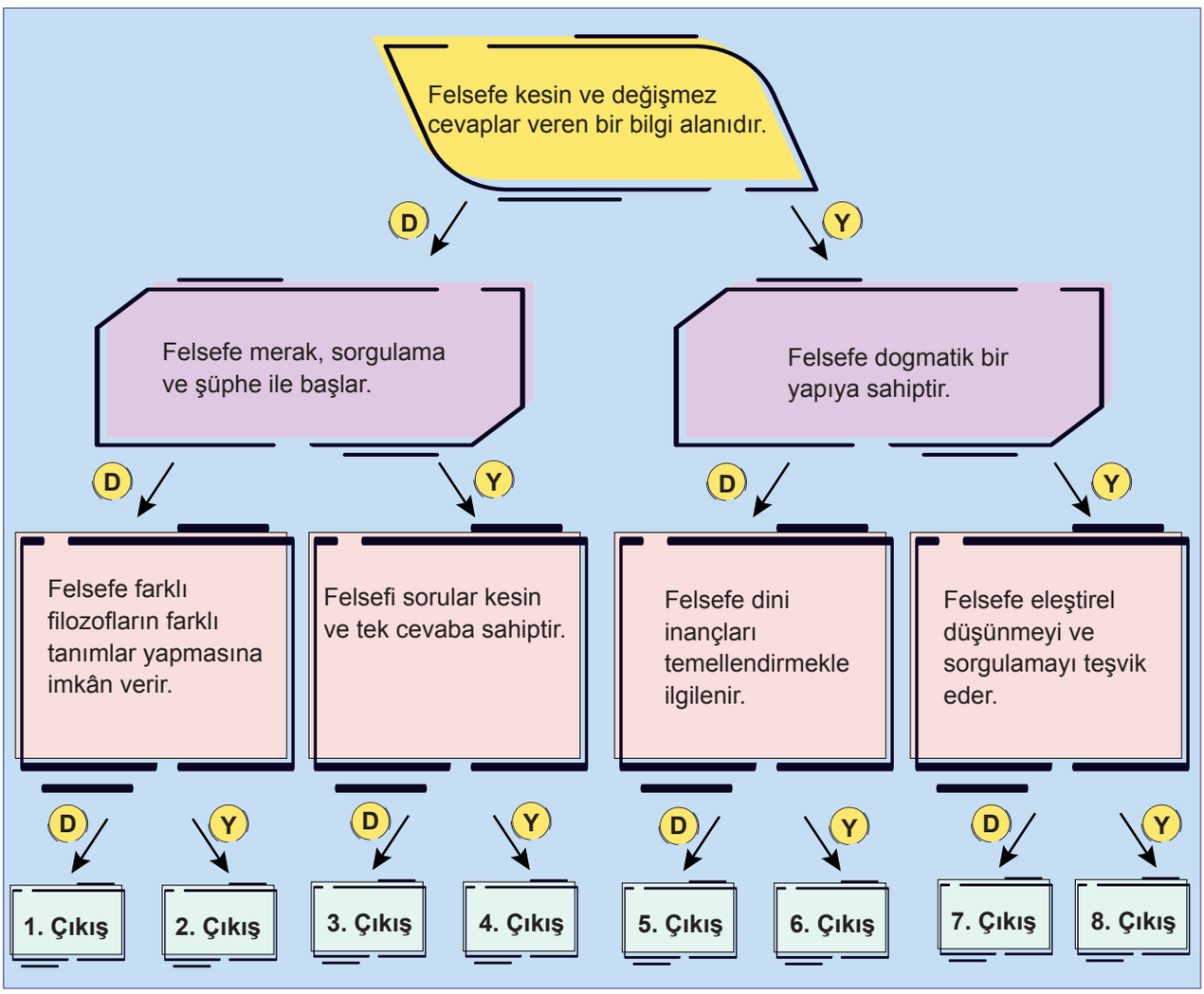

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

FEL.10.2.1. Düşünme ve dil ilişkisini yapılandırabilme

a) Düşünme ve dil ilişkisini inceleyerek nedensel ilişkiler ortaya koyar.
b) Tespit ettiği ilişkilerden hareketle uyumlu bir bütün oluşturur.

FEL.10.2.1

DÜŞÜNME VE DİL İLİŞKİSİ

İnsan, dünyayı duyularının yanı sıra dili ve düşünme yetisi sayesinde anlamlandırır. Dil, düşüncelerin ifade edilmesini sağlayan bir araç olmakla birlikte düşünme biçimimizi de etkileyebilir. Bu nedenle dil ve düşünce arasında karşılıklı bir ilişki vardır.

Bazı düşünürlere göre kullandığımız dil, dünyayı algılama biçimimizi etkiler. Dilin düşünme ve algılama biçimimizi etkileyebilmesi, düşüncenin yalnızca dille belirlendiği veya farklı dilleri kullanan insanların dünyayı bütünüyle farklı biçimlerde algıladığı anlamına gelmez. Farklı dilleri kullanan insanların bazı kavramları farklı biçimlerde anlamlandırabilmesi bu görüşü destekler. Örneğin bazı kültürlerde doğa, zaman veya insan ilişkileri farklı kavramlarla ifade edilir. Bununla birlikte düşüncenin de dili etkilediği söylenebilir. İnsan, sahip olduğu düşünceleri geliştirdikçe yeni kavramlara ve daha gelişmiş anlatım biçimlerine ihtiyaç duyar.

Dil ve düşünce ilişkisini açıklayan görüşlerden biri de Vygotsky'nin karşılıklılık yaklaşımıdır. Vygotsky'ye göre düşünme ve konuşma, gelişimin başlangıcında farklı özellikler gösterebilir ancak gelişim sürecinde birbirleriyle etkileşerek sözel düşünmenin ve içsel konuşmanın gelişimine katkıda bulunurlar. Çocuk dili öğrendikçe düşüncelerini ifade etme ve düzenleme becerileri gelişebilir, düşünme becerileri geliştikçe de dili daha etkili kullanabilir.

İnsan dili, yalnızca iletişim kurmaya yarayan bir araç değildir. İnsan; soyut kavramlar, hayaller, varsayımlar, hikâyeler ve düşünceler üretebilir. Hayvanlar çeşitli sesler, işaretler ve davranışlarla iletişim kurabilir. Bununla birlikte insan dili, sınırsız sayıda ifade oluşturabilme, soyut kavramları sistemli biçimde ifade etme ve karmaşık düşünceleri ayrıntılı olarak aktarma gibi özellikleriyle bilinen hayvan iletişim sistemlerinden ayrılır. Bu nedenle dil, insanın kendisini, toplumunu ve dünyayı anlamlandırmasında önemli bir bilinç ve iletişim aracıdır. Hayvanlar çeşitli sesler ve işaretlerle iletişim kurabilir ancak insan dilindeki soyutlama, anlam oluşturma ve karmaşık düşünce üretme özelliklerine sahip değildir. Dolayısıyla dil; insanın kendisini, toplumunu ve dünyayı anlamlandırmasını sağlayan önemli bir bilinç aracıdır.

(Düzenlenmiştir.)

1. Düşünme ve dil ilişkisini oluşturan aşağıdaki kavramları birbiriyle ilişkisini göz önünde bulundurarak açıklayınız.

Kavram	Açıklaması
Dil	
Düşünme	
Soyutlama	
Anlamlandırma	

2. Aşağıdaki görüşlerden hangisi dil ve düşünce arasındaki ilişkiyi açıklayan "karşılıklılık yaklaşımı" **ile daha uyumludur?**

A) İnsan düşünceleri önce oluşur, dil ise bu düşünceleri aktarmada kullanılan sonradan edinilmiş bir araçtır.

B) Dil, insanların dünyayı anlamlandırma biçimlerini etkilerken gelişen düşünceler yeni dilsel ifadelerin oluşmasına katkı sağlar.

C) Düşünme süreci, kullanılan dilin özelliklerinden bağımsız olarak bütün insanlarda aynı biçimde gerçekleşir.

D) İnsanların farklı diller kullanması, düşünme biçimlerini etkilemezken iletişim biçimlerini değiştirir.

E) Dilin gelişimi, düşünsel gelişimden bağımsız olarak toplumsal ihtiyaçlara göre şekil alır.

3. Aşağıdaki ifadeleri neden-sonuç ilişkisi oluşturacak biçimde tamamlayınız.

a. İnsan yeni düşünceler geliştirdikçe yeni kavramlara ihtiyaç duyar. Bu nedenle .....
.....

b. İnsan dili düşünceleri ifade etmeyi sağladığı için .....
.....

4. Dil olmadan düşünmenin mümkün olup olmadığını tartışınız.

.....
.....
.....
.....
.....

5. Bir tartışmada konuşmacılar arasında şöyle bir diyalog geçer:

Buna göre İlyas'ın "değiştirmek" **kavramını farklı anlamlarda kullanması, düşünme ve dil ilişkisi açısından nasıl bir soruna yol açmaktadır? Açıklayınıız.**

.....
.....
.....
.....

6. **Düşünme ve dil arasındaki ilişkileri bir bütün hâlinde değerlendiriniz. Bu ilişkilerden hareketle** "Dil ve düşünme birbirini nasıl etkiler?" **sorusunu gerekçeli olarak açıklayınız.**

.....
.....
.....
.....
.....

7. **ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU**

Bu form kendinizi değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Buna göre aşağıdaki her bir ifadenin ne düzeyde olduğunu "X" **işareti koyarak belirtiniz.**

Adı Soyadı:

Numarası:

Şubesi:

Tarih:

Ölçütler	Evet	Kısmen	Hayır
Dil ve düşünmenin birbirini nasıl etkilediğini neden-sonuç ilişkileriyle açıklayabilirim.			
Dilin düşünme biçimimizi, düşünmenin de dilin gelişimini nasıl etkileyebileceğine örnek verebilirim.			
Düşüncelerin gelişmesinin yeni kavramlara ihtiyaç oluşturabileceğini açıklayabilirim.			
Kavramların farklı anlamlarda kullanılmasının düşünme sürecini nasıl etkilediğini açıklayabilirim.			
Dil ve düşünme ilişkisi hakkında kendi görüşümü gerekçelendirebilirim.			

Bu etkinlikte dil ve düşünme ilişkisi hakkında oluşturduğum görüşü destekleyen en önemli neden:

.....
.....

Cevabını merak ettiğim soru:

.....
.....

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

FEL.10.2.2. Mantığın temel kavramlarını ve argümantasyon sürecini yorumlayabilme

a) Mantık ve argümantasyonla ilgili kavramları inceler.
b) İfadeleri bağlamından koparmadan mantıksal yapılarına göre öncül ve sonuç bileşenlerine ayırarak dönüştürür.
c) İfadeleri anlamını değiştirmeden, kendi cümleleriyle nesnel ve doğru biçimde yeniden ifade eder.

FEL.10.2.2

Doğu ve Batı dünyasındaki felsefi geleneklerin her biri, insan deneyimini ve evrenin yapısını anlamlandırma çabasında kendine has kavramsal araçlar geliştirmiştir. Felsefe, yalnızca kurumsal ya da coğrafi sınırlarla hapsedilebilecek bir etkinlik değildir; aksine insanlığın ortak merakının, hayretinin ve rasyonel muhakemesinin evrensel bir tezahürüdür. Hint, Çin, Mısır, Türk-İslam veya Avrupa geleneklerinde üretilen hikmet arayışları, felsefeyi tek bir kültürel potaya (örneğin yalnızca Antik Yunan çizgisine) indirgemenin ne kadar büyük bir eksiklik olacağını gözler önüne serer. Dolayısıyla felsefi sorgulama, çok sesli ve çok kültürlü tarihsel bir birikimin yığılımlı olarak ilerleyen ortak mirasıdır.

(Düzenlenmiştir.)

1. Bu metinden yola çıkılarak hazırlanan aşağıdaki akıl yürütme biçimini inceleyiniz:

"Felsefe tek bir kültürel potaya (Antik Yunan çizgisine) indirgenemez. Çünkü Hint, Çin, Mısır, Türk-İslam veya Avrupa geleneklerinde de köklü felsefi yapılar mevcuttur. O hâlde felsefe, insanlığın ortak mirasıdır."

Buna göre bu akıl yürütme mantıksal olarak hangi türe (tümdengelim, tümevarım, analoji) örnektir? Metindeki kavramsal arka planı dikkate alarak gerekçesiyle açıklayınız.

Akıl Yürütme Türü:

.....

Gerekçeniz:

.....
.....
.....
.....
.....

2. Tablodaki kavram ve açıklamaları eşleştiriniz. Açıkta kalan kavramın açıklamasını ilgili bölüme yazınız.

Kavram	Açıklamalar
1. Safsata	..... a. Belirli yönlerden birbirine benzeyen şeylerin başka özellikler bakımından da benzer olacağına yönelik akıl yürütmedir.
2. Argüman	..... b. Doğru düşünme yöntemlerini ve kurallarını inceleyen bilim dalı veya doğru düşünme sanatıdır.
3. Mantık	..... c. Bir düşünceyi kanıtlamak, desteklemek amacıyla öne sürülen mantıksal önermeler dizisidir.
4. Önerme	..... ç. Bir düşünceyi ortaya koyarken ya da anlamaya çalışırken yapılan yanlış çıkarımlardır.
5. Analoji	

Açıkta Kalan Kavram	Açıklama

3. Aşağıdaki tabloda günlük hayattan alınan akıl yürütme/safsata türleri karışık olarak verilmiştir. İfadeleri inceleyerek bu ifadelerin hangi kavramlara karşılık geldiğini ilgili bölüme gerekçesiyle yazınız.

İfade	Eşleştiği Kavram	Gerekçesi
Bugüne kadar gördüğüm tüm felsefe öğretmenleri kitap okumayı çok seviyordu. Demek ki bütün felsefe öğretmenleri kitap okumayı sever.		
Ünlü bir tarihçi, bu diyet listesinin çok sağlıklı olduğunu söyledi. O nedenle ben de bu diyete başlayacağım.		
Bütün insanlar, ölümlüdür. Sokrates, insandır. O hâlde Sokrates ölümlüdür.		
Dünya, kendi ekseninde dönen bir gezegendir ve bunun sonucunda gece-gündüz oluşur. Uranüs de kendi ekseninde dönen bir gezegendir. O hâlde Uranüs'te de gece-gündüz oluşur.		

4.

Kuantum fiziğinin yorumlanmasıyla ilgili en çok tartışılan düşünce deneylerinden biri "Schrödinger'in Kedisi"dir. Bu düşünce deneyinde gerçek bir hayvan kullanılmaz, kuantum sistemlerinin nasıl yorumlanabileceğini açıklamak amacıyla sembolik bir kedi modeli düşünülür. Kapalı bir kutunun içinde, bozunma ihtimali bulunan bir radyoaktif parçacıkla bağlantılı bir düzenek olduğu varsayılır. Parçacık bozunursa düzenek çalışır, bozunmazsa çalışmaz. Düşünce deneyinin kuantum kuramıyla ilgili yorumunda, parçacığın bozunma ve bozunmama ihtimalleri birlikte ele alınır. Bu durum, günlük yaşamda karşılaşılan düzeydeki bir kediye ilişkin "canlı" ve "ölü" durumlarının da aynı anda geçerli olup olamayacağı sorusunu gündeme getirir. Buradaki amaç, gerçek bir kedinin aynı anda hem canlı hem ölü olduğunu ileri sürmek değil kuantum düzeyindeki süperpozisyon* kavramının gündelik nesnelere uygulanmasının doğurabileceği yorum sorunlarını tartışmaktır.
*(*Süperpozisyon: Kuantum sisteminin, ölçüm öncesinde birden fazla olası durumun birleşimiyle ifade edilebilmesidir. Bu kavram, gündelik nesnelerin mutlaka aynı anda birbirine zıt iki durumda bulunduğu anlamına gelmez.)*

(Düzenlenmiştir)

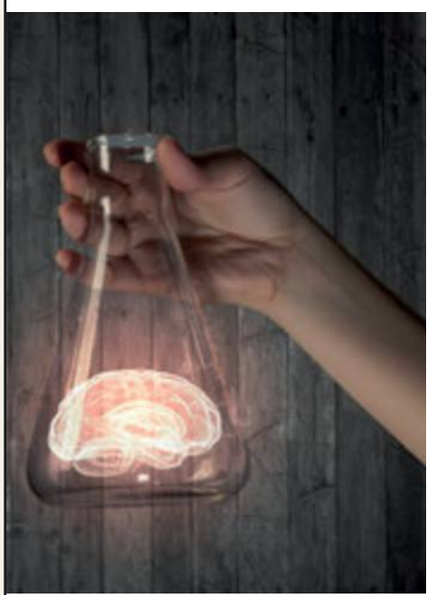

Metinde geçen "Kedi hem canlı hem de ölüdür." **ifadesini, özdeşlik, çelişmezlik ve üçüncü hâlin imkânsızlığı ilkeleri bakımından değerlendiriniz. İfadenin hangi bağlamda mantıksal bir sorun oluşturabileceğini, hangi bağlamda ise kuantum kuramına ilişkin bir düşünce deneyi olarak yorumlanabileceğini açıklayınız.**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. "A, A'dır." ifadesi, bir şeyin kendisiyle özdeş olduğunu belirtir. "A vardır ya da A yoktur." ifadesi ise bir şey hakkında üçüncü bir durum bulunmadığını belirtir.

Buna göre bu ifadelerde sırasıyla hangi mantık ilkeleri örneklenmektedir?

A) Yeter sebep-Özdeşlik
B) Çelişmezlik-Yeter sebep
C) Özdeşlik-Çelişmezlik
D) Özdeşlik-Üçüncü hâlin imkânsızlığı
E) Üçüncü hâlin imkânsızlığı-Yeter sebep

6. "Herkes bu ürünü kullanıyor. O hâlde bu ürün kesinlikle en iyisidir."

a) Bu ifadede hangi safsata türü söz konusudur?

.....
.....

b) İfade neden hatalıdır?

.....
.....

c) Daha doğru ifade nasıl kurulabilir?

.....
.....
.....

7. Felsefenin evrenselliği ve kültürel çeşitliliği üzerine kurulan temel argümanı bağlamından koparmadan, mantıksal yapısına göre Öncül (P) ve Sonuç (C) bileşenlerine ayırarak yazınız.

Öncül 1 (P1)

.....
.....

Öncül 2 (P2)

.....
.....

Sonuç (C)

.....
.....

8. Aşağıdaki metinler günlük dille ifade edilmiş iddialar içermektedir. Bu metinleri bağlamından koparmadan, mantıksal yapılarına göre Öncül (P) ve Sonuç (C) bileşenlerine ayırarak yazınız.

Metin I: Kitap okuma alışkanlığının bireylerin dil becerileri üzerinde önemli etkiler oluşturduğu, özellikle düzenli okuma yapan kişilerin zamanla daha geniş bir kelime bilgisine sahip oldukları çeşitli araştırmalarda ifade edilmektedir. Bu doğrultuda bazı öğrencilerin okuma alışkanlıkları incelendiğinde, Özlem'in uzun süredir belirli bir düzen içinde kitap okuduğu ve bu davranışı süreklilik hâline getirdiği görülmektedir. Bu bilgiler ışığında Özlem'in kelime dağarcığının gelişeceği sonucuna ulaşılmaktadır.

Öncül 1 (P1)

.....

Öncül 2 (P2)

.....

Sonuç (C)

.....

Metin II: İnsan akıl yoluyla bilgiye ulaşabilir. Felsefe, akla dayalı sorgulama etkinliğidir. Bu nedenle felsefe, insanın bilgi arayışında önemli bir araçtır.

Öncül 1 (P1)

.....

Öncül 2 (P2)

.....

Sonuç (C)

.....

9. "Teknoloji bilgiye ulaşmayı kolaylaştırır. Teknoloji bilinçsiz kullanıldığında bilgiye ulaşmayı zorlaştırır. O hâlde teknoloji bilgiye ulaşmayı kolaylaştırır." **ifadesinde öncüller ve sonuç arasında mantıksal bir çelişki olup olmadığını açıklayınız.**

.....
.....
.....
.....
.....

10. "Bilimsel bilgiler gözlem, deney ve diğer bilimsel yöntemlerle elde edilir. Bilimsel yöntemlerle sınanmayan iddialar bilimsel bilgi olarak kabul edilemez. O hâlde bilimsel bilgiye ulaşmada bilimsel yöntem gereklidir." **ifadesini, anlamını değiştirmeden kendi cümlelerinizle, nesnel ve mantıksal olarak doğru bir biçimde yeniden yazınız.**

.....
.....

11. Günlük hayatta karşılaştığınız bir tartışmada kullanılan bir düşünme hatasını (safsata) bulunuz ve aşağıdaki ifadelerde size verilen bölüme yazınız.

Safsatanın türü: .....

Kullanılan ifade: .....

Neden hatalı olduğu: .....

Daha doğru ifade biçimi: .....

12. Aşağıdaki kavramları kendi cümlelerinizle açıklayınız ve her biri için günlük hayattan bir örnek veriniz.

Kavram	Açıklama	Örnek
Varlık		
Yokluk		
Gerçeklik		
Hayal		

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

FEL.10.3.1. Varlık felsefesinin konusunu, kavramlarını ve problemlerini muhakeme edebilme

a) Varlık felsefesinin konusunu ve temel kavramlarını açıklar.
b) Varlık felsefesinin temel problemlerini açıklar.
c) Varlık felsefesinin temel problemlerine yönelik düşünce ve argümanları değerlendirir.
ç) Varlık felsefesiyle ilgili metinlerde yer alan kavram, problem ve argümanları inceler.

FEL.10.3.1

VARLIK ÜZERİNE BİR YOLCULUK

Ceziratül Hadra Limanı'ndan Theseus'un gemisiyle yola çıktınız ve 80 günde devriâlem yaparak limana döndünüz. Yol boyunca geminin eskiyen parçalarını değiştirdiniz. Limana döndüğünüzde ise eski parçaların tamamından, ilk gemiyle aynı biçimde ikinci bir gemi yapılmıştı. Peki, hangi gemi Theseus'un gemisidir? Parçaları tamamen değişen ilk gemi hâlâ aynı gemi midir? Yoksa eski parçalardan yapılan ikinci gemi mi gerçek gemidir?
Bu soru bizi "Bir şeyi o şey yapan nedir?" ve "Varlık ne demektir?" sorularına götürür. İşte bu sorular felsefenin temel alanlarından biri olan ontolojinin konusudur. Ontoloji var olanın ne olduğunu ve var olmanın ne anlama geldiğini araştırır. Varlık madde, idea, oluş veya başka bir gerçeklik biçimi olabilir mi?

Miletli doğa filozofları evrenin temelini oluşturan arkheyi araştırmışlardır. Parmenides, varlığın bir ve değişmez olduğunu savunurken Herakleitos, varlığın sürekli bir değişim ve oluş içinde olduğunu ileri sürmüştür. Gorgias ise "Hiçbir şey yoktur, olsa bile bilinemez, bilinse bile anlatılamaz." diyerek varlığın varlığı ve bilinebilirliği konusunda radikal bir kuşku ortaya koymuştur.
Platon, gerçek varlığın duyularla algılanan dünyadan farklı olan idealar dünyasında bulunduğunu savunmuştur. Demokritos ise varlığı atomlar ve boşluk temelinde açıklamıştır. Aristoteles, varlığı somut nesneler üzerinden ele almış ve varlığı açıklarken madde ile form arasındaki ilişkiye önem vermiştir.

Varlığın ne olduğu, değişip değişmediği ve neye dayanarak var olduğu soruları bugün de tartışılmaktadır. Theseus'un gemisi de bize bir varlığın aynı kalmasını sağlayanın ne olduğu sorusunu yeniden düşündürür.

(Derlenmiştir.)

1. **Metinde geçen Parmenides, Herakleitos ve Gorgias'ın görüşlerini dikkate alarak filozofların** "varlığın ne olduğu" **ve** "varlığın var olup olmadığı" **problemlerine getirdikleri temel yaklaşımları açıklayınız.**

.....
.....
.....
.....
.....

2. Görselde yer alan Raffaello'nun "Atina Okulu" tablosunda, Platon göğü, Aristoteles ise yeri işaret etmektedir. Metinde Platon'un gerçek varlığı idealar dünyasında, Aristoteles'in ise somut varlıklarda temellendirdiği belirtilmektedir.

Tablo ve metindeki bu bilgilerden hareketle Platon ve Aristoteles'in "Gerçek varlık nerededir?" **problemine verdikleri cevapları bu iki filozofun gerçek varlığa ilişkin düşüncelerindeki temel farka da değinerek gerekçeli olarak açıklayınız.**

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3.

Senaryo	Bir mühendis, doğadaki fiziksel yasaları ve atomik yapıları inceleyerek yeni bir yalıtım malzemesi üretmektedir. Aynı esnada bir sanatçı, zihnindeki kusursuz güzellik ideasını tuvale aktarmaya çalışmaktadır.

Senaryodaki mühendis ve sanatçının çalışmalarını Platon'un idealizmi ve Demokritos'un materyalizmi açısından değerlendiriniz. Bu iki yaklaşım, gerçekliği anlama ve başarı ölçütünü nasıl farklılaştırır? Gerekçesiyle açıklayınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4.

Senaryo	Theseus'un gemisi yolculuk boyunca parça parça değiştirilmiş ve sonunda geminin hiçbir orijinal parçası kalmamıştır. Aynı zamanda eski parçalardan, Theseus'un gemisiyle aynı biçime sahip ikinci bir gemi yapılmıştır. Bu durum, bir varlığın zaman içinde değişmesine rağmen aynı varlık olarak kabul edilmesini sağlayan şeyin ne olduğu sorusunu ortaya çıkarmaktadır.

Senaryodaki durumdan ve metinde Aristoteles'in madde, form ve töz anlayışıyla ilgili verilen bilgilerden hareketle, bir varlığın zaman içindeki değişimine rağmen aynı varlık olarak kabul edilmesini sağlayan ölçütün ne olabileceğine ilişkin gerekçeli görüşünüzü yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. Aşağıdaki ifadelerden önerme olanları belirleyiniz. Önerme olanların doğru veya yanlış olma durumunu yanına yazınız.

- Ankara Türkiye'nin başkentidir. →
- Keşke bugün yağmur yağsa →
- Kitabını getir! →
- 7 çift sayıdır. →
- Bu soruyu çözebildin mi? →

6.

Senaryo	Bir sanat eserinin orijinal kopyası müzede korunurken sanatçının kendi yaptığı birebir aynı ikinci bir kopya piyasaya sürülmüştür. Buna rağmen müze eseri "orijinal" olarak kabul edilmekte, diğer eser ise "replika" olarak adlandırılmaktadır. Bu durumda "orijinallik" kavramı açısından bir nesnenin kimliğini belirleyen şeyin madde mi, form mu yoksa töz mü olduğu sorunu ortaya çıkmaktadır.

Bu durumu felsefi açıdan değerlendiriniz. Ardından "öz" **kavramını,** "madde-form ilişkisini" **ve** "töz anlayışını" **kullanarak hangi ölçütün bir nesneyi "aynı varlık" yaptığına dair gerekçeli görüşünüzü yazınız.**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. Aşağıdaki soruları, tabloda verilen kavram ve filozoflarla ilişkilendiriniz. Her sorunun yanıtı olan kutucuk numarasını veya numaralarını sorunun altındaki noktalı alana yazınız. Bir sorunun yanıtı birden fazla kutucuk numarası içerebilir, aynı kutucuk numarası birden fazla sorunun yanıtında kullanılabilir.

1. Öz	2. Madde	3. Varlık	4. Form
5. İdea	6. Aristoteles	7. Platon	8. İdealizm
9. Materyalizm	10. Gorgias	11. Parmenides	12. Herakleitos
13. Oluş	14. Töz	15. Demokritos	16. Varoluş

• Varlığı idea temelinde açıklayan ve varlığı maddi gerçeklikle açıklayan iki yaklaşım:

.....

• "Hiçbir şey yoktur." **diyerek varlığı reddeden filozof:**

.....

• Aristoteles'e göre varlığın oluşması için gerekli iki unsur:

.....

• Sürekli değişimi savunan filozof:

.....

• Varlığın değişmez olduğunu savunan filozof:

.....

• Varlığı atomlar ve boşluklarla açıklayan filozof:

.....

8. Aşağıdaki ifadeler filozofların görüşlerinin özetlenmiş biçimleridir. İfadeleri uygun filozoflarla eşleştiriniz.

İfadeler	Filozof
1. Dünyada değişim sadece görünüştedir, gerçek varlık sabit ve değişmezdir.	..... Demokritos
2. Evren sürekli akış halindedir, hiçbir şey aynı kalmaz.	..... Parmenides
3. Gerçeklik ancak zihinde var olan idealarla açıklanabilir, duyular dünyası gölgelerden ibarettir.	..... Gorgias
4. Varlık atomlardan ve boşluktan oluşur, her şey maddi yapıların birleşimidir.	..... Platon
5. Varlık yoktur, olsa bile bilinemez, bilinse bile aktarılamaz.	..... Herakleitos

9. Aşağıdaki düşünceyi öncül ve sonuçlarına ayırınız. Ardından sonucun öncüllerden zorunlu olarak çıkıp çıkmadığını değerlendiriniz.

"Değişen şey aynı varlık olamaz. Theseus'un gemisinin bütün parçaları değişmiştir. O hâlde yolculuğun sonunda bulunan gemi başlangıçtaki gemi değildir."

Öncül 1: .....
Öncül 2: .....
Sonuç: .....
.....
.....
.....
.....

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

FEL.10.4.1. Bilgi felsefesinin konusunu, kavramlarını ve problemlerini muhakeme edebilme

a) Bilgi felsefesinin konusunu ve temel kavramlarını açıklar.
b) Bilgi felsefesinin temel problemlerini açıklar.
c) Bilgi felsefesinin temel problemlerine yönelik düşünce ve argümanları değerlendirir.
ç) Bilgi felsefesiyle ilgili metinlerde yer alan kavram, problem ve argümanları inceler.

FEL.10.4.1

BİLGİNİN SERÜVENİ

İnsan; tarih boyunca "Bilgi mümkün müdür?", "Bilginin kaynağı nedir?" ve "Doğru bilgiye nasıl ulaşılır?" sorularına cevap aramıştır. Bu sorular, bilgi felsefesinin temel problemlerini oluşturur. Bilgi felsefesi; bilginin kaynağını, doğruluğunu, sınırlarını ve insanın hakikate ulaşma çabasını konu edinir.

İlk Çağ Antik Yunan felsefesinde doksa; sanı veya kanaat, episteme ise bilgi anlamında kullanılmıştır. Bu ayrım, insanların bir düşünceyi neye dayanarak doğru kabul ettiği sorusunu gündeme getirmiştir. Bilginin mümkün olup olmadığı konusunda farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Gorgias ve Pyrrhon gibi kuşkucu düşünürler, kesin bilgiye ulaşmanın mümkün olmadığını savunmuşlardır. Onlara göre insanın duyuları ve düşünceleri yanıltıcı olabilir. Buna karşılık Sokrates, Platon ve Aristoteles doğru bilgiye ulaşmanın mümkün olduğunu düşünmüşlerdir. Platon, duyular yoluyla elde edilen bilgilerin değişen ve yanıltıcı olabileceğini düşünmüş, değişmeyen gerçekliğe yönelmeyi önemsemiştir. Mağara Alegorisi, insanların gördüklerini gerçek sanabileceklerini ve hakikate ulaşmanın bir sorgulama süreci gerektirdiğini anlatır. Aristoteles ise bilgi edinme sürecinde duyulara önem vermiştir. Ona göre insan doğal olarak bilmek ister ve bilme süreci çevresini duyularıyla fark etmesiyle başlar. Sokrates de soru sormayı, insanın sahip olduğunu düşündüğü bilgileri yeniden değerlendirmesinin bir yolu olarak kullanmıştır. Descartes, bilgiye ulaşırken şüpheyi bir yöntem olarak kullanmıştır. Güvenilir olmayan bilgileri sorgulayarak kendisinden şüphe edemeyeceği bir noktaya ulaşmaya çalışmıştır. Böylece şüphe, bilgiye ulaşmanın önünde bir engel olmaktan çıkarak araştırmanın başlangıç noktası hâline gelmiştir.

Bilginin nasıl oluştuğu konusunda da farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Locke, insan zihninin başlangıçta boş bir levha olduğunu ve bilgilerin deney yoluyla kazanıldığını savunmuştur. Akılcı düşünürler ise deneyden bağımsız olarak aklın ulaştığı bazı bilgilerin bulunduğunu ileri sürmüşlerdir. Kant, bu iki yaklaşımı birlikte değerlendirerek bilginin oluşumunda hem deneyin hem de aklın rolünü vurgulamıştır. Ona göre "Görüsüz kavramlar boş, kavramsız görüler kördür." Gazâlî ve Bergson ise bilgiye ulaşmada sezginin önemini farklı biçimlerde ele almışlardır. Böylece bilgiye ulaşma yolları üzerine düşünürler arasında farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır.

Bir düşüncenin doğru olup olmadığını belirlemek için de farklı yollar kullanılmıştır. Örneğin bir kişinin söylediği şeyin olayın gerçek durumuyla örtüşmesi, bir düşüncenin kendi içinde çelişmemesi, bir görüşün insanlar tarafından ortaklaşa kabul edilmesi veya bir düşüncenin işe yarar sonuçlar vermesi farklı değerlendirme yollarına işaret eder. Bazı yargılar ise başka bir kanıta ihtiyaç duyulmadan açık ve seçik biçimde kavranabilir.

Bilgiye ulaşma çabası, doğru cevapları bulmakla sınırlı olmadığından insan, ulaştığı bilgilerin dayanaklarını sorguladıkça yeni sorularla karşılaşır. Bu nedenle bilgi felsefesinde önemli olan yalnızca "Ne biliyorum?" sorusunu değil "Bunu nereden biliyorum?" sorusunu da sormaktır.

(Derlenmiştir.)

1.

a. Aşağıdaki ifadelerin "bilgi (episteme)" **veya** "sanı (doksa)" **olma durumlarını belirleyiniz. Buna göre ifadelerin sonunda yer alan ilgili kutucuğa tik (✔) işareti koyunuz ve gerekçesini ilgili bölüme yazınız.**

İfadeler	Sanı (Doksa)	Bilgi (Episteme)	Gerekçe
Altın fiyatları önümüzdeki ay kesin düşecek.			
2+2=4			
Çok kişinin inanması bir düşüncenin doğru olduğunu gösterir.			
Bir üçgenin iç açılarının toplamı iki dik açıya (180°) eşittir.			
Pahalı olan ürün her zaman daha kalitelidir.			
Başarılı oldu, öyleyse zekidir.			
Arz sabitken talep azalırsa fiyat düşer.			
Video milyonlarca izlenmiş, demek ki içindeki bilgiler kesin doğrudur.			
Bu bitki çayı bana iyi geldi, öyleyse herkese iyi gelir.			
Her şey hem var hem yok olamaz.			

b. Bir kişinin "Evrenin en güzel gezegeni Mars'tır." **şeklindeki ifadesi ile** "Mars, Güneş Sistemi'nde yer alan bir gezegendir." **ifadesini** "bilgi", "doğruluk" **ve** "gerçeklik" **kavramlarını ve bilgi-sanı ayrımını dikkate alarak karşılaştırınız.**

.....
.....
.....
.....
.....

2. Gorgias ve Pyrrhon gibi septiklerin kesin bilginin imkânına ilişkin görüşleri ile René Descartes'ın geliştirdiği "metodik şüphe" **anlayışını amaç ve yöntem bakımından karşılaştırarak açıklayınız.**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3.

Senaryo	Bir tıp öğrencisi laboratuvarda yeni bir bakteriyi önce mikroskop altında günlerce izleyip bakteriye dair notlar almakta (gözlem), daha sonra bu verileri biyoloji biliminin genel geçer mantıksal ilkeleriyle bu gözlemini harmanlayarak aklî bir formüle oturtup anlamlandırmaktadır.

Senaryodaki öğrencinin bilgi edinme sürecini empirizm, rasyonalizm ve kritisizm bakımından değerlendiriniz. Bu süreçte hangi yaklaşımın açıklayıcı olduğunu gerekçelendiriniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Aşağıdaki açıklamaları uygun kavramlarla eşleştiriniz.

Açıklama	**Kavram**
1. İnsan zihni doğuştan boş bir levhadır (tabula rasa), bilgiler deneyle gelir.	..... Sezgicilik
2. Akıl, deneyden tamamen bağımsız olarak zorunlu ve genelgeçer bilgiye ulaşır.	..... Empirizm
3. Bilgi, duyuların getirdiği hammadde ile aklın formlarının ortak ürünüdür.	..... Rasyonalizm
4. Hakikate ne rasyonel analizle ne de duyularla varılır, hakikatin kaynağına kalbin arınması ile ulaşılır.	..... Kritisizm

5. "Görüsüz kavramlar boş, kavramsız görüler kördür." **ifadesinden Immanuel Kant'ın bilgi anlayışıyla ilgili aşağıdaki sonuçlardan hangisine ulaşılır?**

A) Bilgi, hem duyular aracılığıyla gelen ham verilerin hem de akıl yetisinin ortaklaşa çalışmasının bir ürünüdür.

B) İnsan zihni doğuştan boş bir levhadır ve tüm bilgilerimiz duyusal deneyimlerin birikimiyle oluşur.

C) Kavramlar ve düşünceler kendi başlarına tam ve yeterli olduğundan, dış dünyadan gelecek verilere ihtiyaç duymazlar.

D) Duyularımız bizi sürekli yanılttığı için şüphe edilemeyecek tek kesin bilgi, sezgilerimizle doğrudan kavradıklarımızdır.

E) Doğru bilgiye ulaşmanın temel koşulu insanın doğuştan sahip olduğu akli ilkeleri kullanmasıdır.

6. Aşağıdaki günlük hayattan ve bilimsel disiplinlerden alınan örnek durumları, size verilen doğruluk ölçütlerinden biriyle eşleştirerek bu ölçütlerin hangi alanlarda/durumlarda geçerli kabul edildiğini gerekçe alanına yazınız.

Doğruluk Ölçütleri				
tümel uzlaşım	apaçıklık	tutarlılık	uygunluk	yarar

Örnek Durumlar	Doğruluk Ölçütü	Gerekçe
Mahkemede tanıkların ifadesinin olay yeri fotoğraflarıyla birebir örtüşmesi		
Bir matematik veya mantık sistemindeki önermelerin birbiriyle çelişmemesi		
Bir bilimsel teorinin veya toplumsal kuralın çoğunluk tarafından kabul görmesi		
Tıp dünyasında geliştirilen yeni bir tedavi yönteminin hastayı iyileştirmesi		
"Bekar bir kimse evli olmayandır." yargısının hiçbir deney gerektirmeksizin aşikâr olması		

7. Platon'un metinde bahsi geçen "Mağara Alegorisi"**ndeki zincirlenmiş insanların gölgeleri gerçek sanması durumu ile günümüz dünyasındaki** "sosyal medya algoritmalarının bireye sadece görmek istediği manipülatif içerikleri sunması" **gibi durumlar arasında nasıl bir bağ kurulabilir? Açıklayınız.**

.....
.....
.....
.....
.....
.....

8. Aşağıda Doğru (D) / **Yanlış** (Y) **önermelerini içeren tanılayıcı dallanmış ağaç verilmiştir. Metinle ilgili önermenin doğru olduğunu düşünüyorsanız** (D) **çıkışını, yanlış olduğunu düşünüyorsanız** (Y) **çıkışını seçmeniz gerekmektedir. İlk önermeden başlayarak yapacağınız Doğru** (D) **/ Yanlış** (Y) **seçimleriyle ilerleyerek sekiz farklı çıkış noktasından birine ulaşabileceksiniz.**

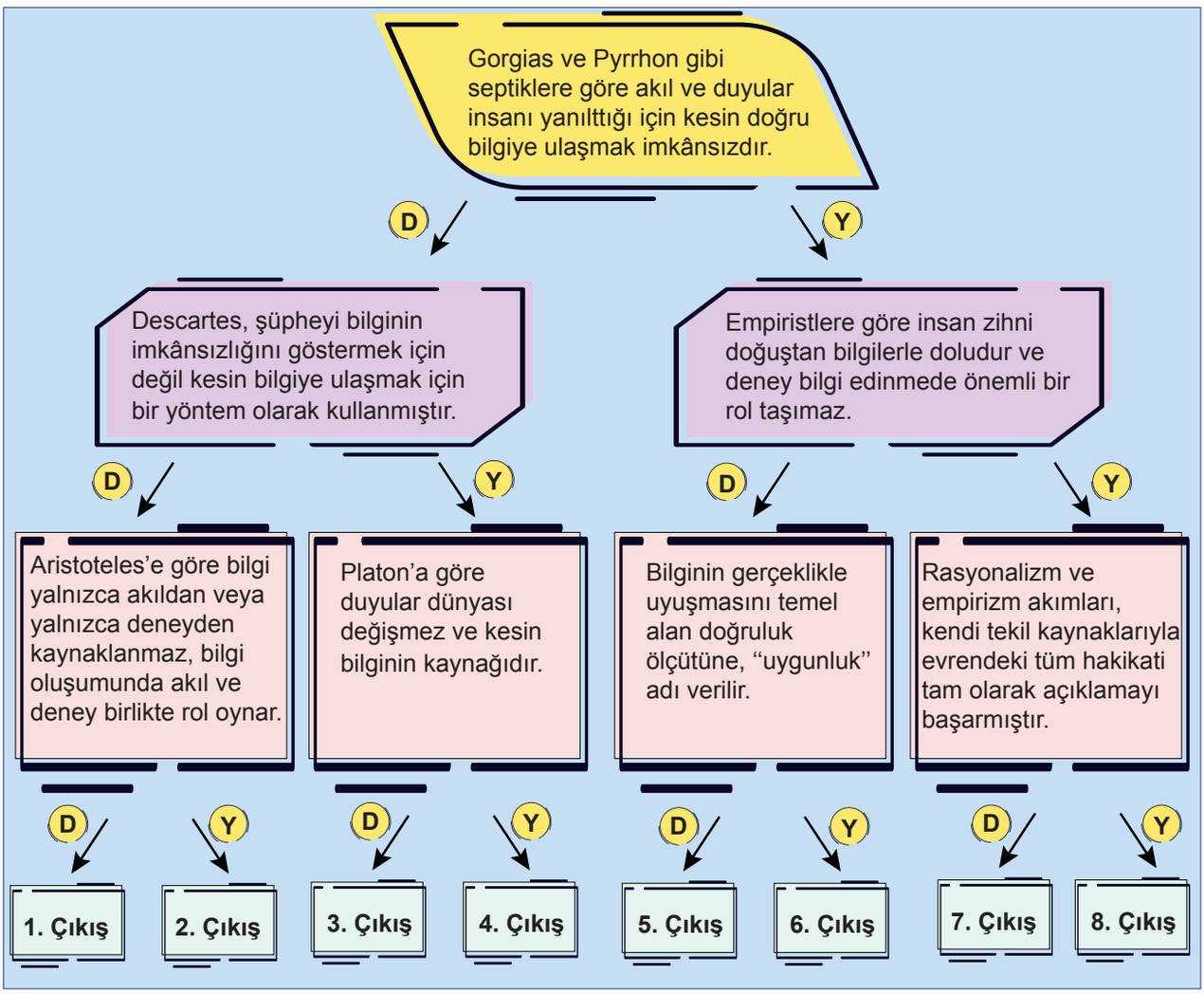

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

YAZILI PUSULASI

Çözümlere buradan ulaş

10. Sınıf Felsefe Öğrenme Etkinlikleri Seti 2. Bölüm (2026-2027)

Telefonunun kamerasıyla ilgili QR kodunu okut.
Ekrandan okuyorsan QR koduna dokunabilirsin.

CEVAP VE ÇÖZÜMLER

Yazılı cevaplar ve çözüm sayfası
Ücretsiz erişim

VİDEO ÇÖZÜMÜ

Bu PDF’nin ilgili videosu ve durumu
Premium videolar uygulamada açılır

Video henüz eklenmediyse sağdaki sayfada belirtilir.
Video sonradan eklendiğinde aynı QR kodu kullanılabilir.

Bu erişim kartı Yazılı Pusulası tarafından eklenmiştir.
Önceki soru ve cevap sayfaları değiştirilmemiştir.
kaynaklar.net